

LETO IX.

20. OKTOBRA 1956.

ŠTEV. 199.

QUO VADIS, TITO ?

Hruščev obisk v Jugoslaviji in Titov nenadni odhod v Sovjetsko Zvezo nedvomno predstavlja dogodek prvega razreda. "Ideološke razlike", o katerih so razpravljali sovjetski in jugoslovanski komunistični prvaki, so dalekosežnega značaja za odnose med Sovjeti in Jugoslavijo na eni, Jugoslavijo in sateliti na drugi in Titov režim ter socialisti na Zapadu na tretji strani. Predvsem se nam zdi važno poučariti, da je jugoslovansko komunistično vodstvo za časa izobčenja in Kominforma bolj globoko in realistično preštudiralo razvoj socialističnih sil in smeri izven sovjetskega bloka in prišlo do - za jugoslovanske komuniste - presenetljivih zaključkov. Predvsem izgleda, da so prišli do spoznanja, da je nespametno in neupravičeno metati v isti koš socialiste in reakcionarje ter vztrajati na stališču, da predstavljajo samo komunistične partije "napredne sile", ki se borijo za boljši socialni red na svetu, za enakopravnost med narodi in proti kapitalizmu, imperializmu in kolonializmu. Čeprav je nedavni kongres sovjetske komunistične partije pozval k sodelovanju med komunisti in socialisti ter "ostalimi naprednimi gibanji" v svetu, je to storil po stari ustaljeni praksi in taktiki, da se s pomočjo ustvarjanja ljudskih front v "kapitalističnih" deželah da možnost komunističnim partijam, da se dokopljejo oblasti po hrbtih drugih, katere bi komunisti nato odvrgli kot "črnca, ki je opravil svoje delo". S svojim stališčem napram naprednim silam v Jugoslaviji se prav za prav Tito ni pokazal nič boljšega, pri čemer igra prvo vlogo očitna težnja za zagotovitev položajev Titovim pristašem in najmanj vprašanje "graditve socializma", je pa videti, da se v vprašanju ostalih socialističnih sil v svetu pota med Titom in Sovjeti dokaj ločijo.

Teorija o "različnih poteh v socializem" ne velja več samo zadežele, ki že imajo komunistične režime, marveč tudi za dežele izven sovjetskega bloka. To teorijo pa je možno v Beogradu razgrajevati samo s predpostavko, da Tito in njegovi sodelavci ne smatrajo komuniste za izključne prvorce za socializem in da so prišli do spoznanja, da je končni cilj - socializem, ne pa komunizem, ki postaja v očeh svobodnega sveta vse hitreje srednjeveška ideologija. Vse to teoretsko razglablja nje različnih poti v socializem zavisi od večjega ali manjšega spoznanja, da gre predvsem za pravično ureditev odnosov med ljudmi, človeka do človeka, za človečanske pravice in svoboščine.

Čim bolj se razvija proces socializacije in demokratizacije v svobodnem svetu, tem manjše postajajo možnosti za uvedbo komunizma in tem bolj postaja sovjetski blok osamljen otok, ob katerega butajo valovi tega procesa. V končni liniji mora ta otok preje ali sleje postati najreakcionarnejši tip družabnega reda, ker se ne giblje z duhom tega procesa. In ako se ne motimo, obstojajo znaki, da se Tito in njegovi glavni sodelavci tega zavedajo in skušajo - vsaj sebe - temu stanju prilagoditi na način, ki jim bo še vedno pustil izključno oblast v Jugoslaviji. Njihovo iskanje zvez s svobodnimi socialističnimi silami se je podvojilo, toda močno dvomimo, da bi jugoslovanski komunisti mogli kdajkoli priti do tesnih odnosov s temi silami dokler sta jim "demokratizacija" in "socialistična demokracija" samo dva izraza brez mesa in krvi. Titova borba za "enakopravne odnose" je zato v prav toliki meri naperjena proti Socialistični Internacionali kot proti "blokovski politiki" Sovjetske Zveze. Ker so Titovi komunisti že večkrat propadli pri svojih poskusih, da postanejo člani Socialistične Internacionale, se skušajo sedaj pritiho tapiti v svobodno socialistično družbo skozi stranska vrata - Azijsko Socialistično Konferenco, ki jo sestavljajo indonezijski, burmanski in indijski socialisti, ki imajo s Socialistično Internaciano samo formalno zvezo. Toda poskusu izkoriščevanja odnosov med tema dvema mednarodnima organizacijama, ki niso istovetni za

radi različnih pogledov na razvoj kolonialnih narodov (Socialistična Internacionala smatra, da je potrebno kolonialne narode boljše pripraviti na svobodo, sicer lahko pride z nenadno vzpostavitvijo neodvisnosti do anarhije), stoji na poti prepričanje, ki ga je podal predsednik Azijske socialistične Konference, U Ba Šva, koje izjavil - a BORBA ponatisnila - da so izkušnje prepričljivo pokazale, da lahko samo socializem, organsko povezan z demokracijo ter sloneč na pravicah človeka in svobodi, upostavi družbo, ki bo gospodar svoje gospodarske usode in ki bo hkrati dvignila veljavo osebnosti in spoštovanja človeškega dostojanstva. Obenem je dodal, da je to, da sprejemajo socialistične cilje tudi druge stranke in vlade v Aziji, nov dokaz "odločnosti, moči in zgodovinske privlačnosti idej socializma".

Naše mišljenje je, da Tito pomaga pri razvoju mišljenja med komunisti in jih s svojim poznavanjem razvoja v gotovih zapadnih deželah, ki so jih bodisi on bodisi njegove delegacije obiskale, skuša privedi do bolj modernega pogleda na sedanjí položaj v svetu. Toda enako smo tudi prepričani, da se mora podzavestno zavestiti, da komunisti pri tem splošnem procesu zaostajajo in da se tudi sam s svojim režimom nahaja v slepi ulici.

Urednik

JUGOSLOVANSKA KRONIKA

Dr.Vladimir Bakarić, član izvršnega odbora Zveze Komunistov, se bo udeležil azijske socialistične konference, ki se bo vršila v Bombaju od 6. do 10.novembra.

Milentije Popović, član predsedstva zvezne komisije za jedrsko energijo, se je udeležil skupno z načelnikom te komisije inž.Salom Šuico otvoritve prve angleške atomske električne centrale Calder Hall. Centralo je otvorila angleška kraljica 17.oktobra.

Predsednik Eisenhower je potrdil odločbo kongresa, s katero je bila ustavljena ameriška pomoč Jugoslaviji v težkem orožju. S tem je bila ustavljena dobava 200 jet-letal. Gospodarska pomoč in dobava lahkega orožja se bo nadaljevala, kar pomeni, da bo Amerika dostavila Jugoslaviji večje količine žita do naslednje žetve. Jugoslaviji primanjkuje 30.000 ton.

Moša Pijade je izjavil dopisniku NEWS CHRONICLA, da se bo demokratizacija v Jugoslaviji nadaljevala, toda^{ne} v smeri upostavitve dveh ali treh političnih strank.

Jugoslovanska vojaška delegacija pod vodstvom generalnega polkovnika Jakšića je odpotovala na obisk v Sovjetsko Zvezo.

Peter Stambolić, predsednik srbske skupščine, je odpotoval na čelu parlamentarne delegacije na obisk na Poljsko.

Dve skupini jugoslovanskih beguncev sta bili izgnani iz Nemčije s pojasnilom, da ne vsebujeta "političnih beguncev". Komisija Visokega Komisarja Združenih Narodov za begunce v Nemčiji je pri tem izrazila nezadovoljstvo nad delovanjem nemške begunske komisije v taborišču Wal-

ka, ki odloča, kdo je in kdo ni politični begunec. Usoda izgnanih Jugoslovancev nam ni poznana.

Dobava angleških traktorjev Jugoslaviji je naletela na težave, ker se Jugoslava ni otepajo takojšnjega plačila in zahtevajo dolgoročen kredit.

Združenje pravnikov mednarodnega prava v Londonu je natisnilo predavanje, ki ga je imel dr.Vladimir Dedijer na konferenci v Dubrovniku o aktivni koeksistenci. To predavanje zastopa "desničarsko" smer v mednarodnem pravu in ni uradno podprto v Beogradu, čeprav v Londonu menijo, da je morda tako stališče v Titovih krogih zaželeno, saj je natis predavanja odobrila jugoslovanska sekcija za mednarodno pravo. Menijo tudi, da bo Dedijer "rehabilitiran", ako bo njegovo tezo usvojila jugoslovanska vlada tudi javno.

Na Madžarskem so slovesno pokopali posmrtno ostanke bivšega zunanjega ministra Laszla Rajka in drugih vodilnih komunistov, ki so bili likvidirani zaradi svojih simpatij za Tita. Govorniki ob tej svečanosti so metali krivdo za njihovo usmrtnost na Stalina.

Titov prijatelj in v Jugoslaviji mnogo slavljeni indijski predsednik Nehru je te dni ponovno napadel komuniste na sestanku svoje stranke v New Delhiju. Ob tej priliki je rekel, da si Indija ne more privoščiti procesa, skozi katerega je šla Rusija v preteklih 40 letih. Izrazil je prepričanje, da napake, ki so se delale v Rusiji in ki so jih obsodili sedanji sovjetski voditelji, ne izvirajo samo od enega človeka - Stalina, marveč iz sistema samega - sistema nasilja.

S. LEBARIČ:

N A R O D I N V O J S K A

Odnosi med narodom in vojsko so zelo važen problem, o katerem se v emigraciji razpravlja od časa do časa. KLIC TRIGLAVA je o njem svoječasno pisal, toda problem sam ni doživel pozornosti, ki jo zasluži. Nedemokratski časopisi se seveda navdušujejo za nedemokratsko rešitev, ki je podobna komunistični. Militariisti (in teh je precej) smatrajo, da more Jugoslavijo upravljati samo "močna roka", ker njeni narodi baje "ne vedo, kaj je demokracija". Poedini politični diletanti in brihtni oficirji menijo, da so oficirji oni, ki so poklicani, da vodijo državo. Tako je n.pr. neki emigrantski časopis svojčasno objavil listo oficirjev, ki so se takrat nahajali na čelu gotovih držav (Eisenhower, Peron, Franco, Naser, itd.) odnosno imeli vpliv v politiki (De Gaulle) in upravi države. Na osnovi tega je pisec sklepal, da se nahajamo v dobi, ko so oficirji postali dolžni, da upravljajo državi, ker so se politiki izkazali za nesposobne. Komentar k temu ni potreben.

Nas bi moral predvsem zanimati način, na katerega so demokratske države rešile problem odnosov med narodom in vojsko. V starih demokratskih deželah ta problem dejansko več ne obstoja. Ako se kdaj pojavi kak slučaj podoben slučaju gen. MacArthura, se to reši tako, da ne ostane niti trohice dvoma, kdo upravlja v državi: narod ali vojska.

Ko je bila ustvarjena Jugoslavija, je prišlo tudi do nove vojske, ki so jo sestavljali srbska vojska in del Srbov, Hrvatov in Slovencev iz bivše avstro-ogrške vojske. Pri tem je srbska vojska predstavljala osnovo nove vojske. V začetku so bili odnosi med obema grupama nekoliko napeti, čeprav je bila večina na obeh straneh precej razumna. Med onimi, ki so bili v avstro-ogrski vojski, so bili poedinci, ki so gledali na Srbe in srbsko vojsko z omalovaževanjem in so poskušali vnesti v novo jugoslovansko vojsko isti duh kot je prevladoval v avstro-ogrski. Na drugi strani se pa nekateri srbski oficirji niso mogli sprijazniti z dejstvom, da so bili bivši avstrijski oficirji in podoficirji sprejeti v novo vojsko z istimi čini. Ti oficirji so izgleda smatrali, da mora prevladovati napram Srbom, a še posebno napram Hrvatom in Slovincem iz bivše Avstro-Ogrske isti odnos, kot obstoja med okupatorjem in okupiranimi. Med drugim so tudi zahtevali, da se ustvarijo tri posebne Armije: Srbska, Hrvatska in Slovenska. V znak protesta so mnogi srbski oficirji izstopili iz vojske, a oficirji 46. klase Vojne Akademije so dali kolektivno ostavko. Mnoge druge srbske vojaške osebnosti so bile upokojene. Ni dvoma, da bi te razlike med obema grupama počasi izginile s pojavom mlajše generacije jugoslovanskih oficirjev in podoficirjev.

Vmešavanje v politiko

Oficirji srbske vojske so pod vplivom prilik in okoliščin zalezli v politiko za časa poslednjih dveh kraljev iz dinastije Obrenovičev, Milana in Aleksandra, ko so bile neustayne vlade in več ali manj prikrite diktature redna pojava v Kraljevini Srbiji. "Črna roka", tajna organizacija srbskih oficirjev, je 1903 leta ubila kralja Aleksandra Obrenovića in privedla na prestol starega Petra Karadjordjevića. Za časa njegove vladavine je Srbija postala ustavna, parlamentarna demokracija.

Toda oficirji iz "Črne roke" so se izgleda "nalezli politike" in so poskušali vzeti upravo države v svoje roke. Pred prvo svetovno vojno je malo manjkalo, da ni prišlo do odkritega spopada med Pašićem in "Črno roko". Za časa vojne je radikalom uspelo spraviti pred vojno sodišče voditelja "Črne roke", polkovnika Dimitrijevića-Apisa, ki je bil obsojen na smrt in l. 1917. ustreljen. Pri tem likvidiranju voditelja "Črne roke" je pomagala skupina višjih oficirjev, ki so se oddvojili od te organizacije in ustanovili novo tajno organizacijo "Belo roko", ki je sodelovala z Regentom Aleksandrom in radikali - Pašićem. Obe skupini sta imeli isti cilj: upostavitev diktature. Po ustvaritvi Kraljevine SHS je "Bela roka" poskušala vplivati na kralja Aleksandra, da bi upostavil vojaško diktaturo in to se je želelo nadaljevalo nemoteno po Pašićevi smrti.

Ustava Kraljevine SHS z dne 28. junija 1921., takozvana "Vidovdanska ustava", morda ni v popolnosti zadovoljila narode kraljevine SHS, toda je vsaj točno določila mesto Kralja v državi. Ta ustava ni predvidevala za Kralja nikakih tradicionalnih pravic in je njegove pravice točno določila. Kralj ni dobil nobenih pravic, katerih bi mu ustava ne mogla odvzeti in s katerimi bi mogel kršiti ustavo. Obstojala ni dejansko nobena možnost za neodvisno, neodgovorno ali samovoljno kraljevo akcijo na izvršilnem, zakonodajnem ali sodnem področju. Niti kot Vr-

hovni Poveljnik oboroženih sil ni kralj dobil z ustavo večjo svobodo. Na čelu od delka, ki je upravljal oborožene sile v kraljevem imenu, se je nahajal vojni minister, ki je odgovarjal skupščini. Kralj ni imel pravice razpolagati z vojsko in čl. 123 Ustave je določal, da je možno uporabiti vojsko za vzdrževanje notranjega miru in reda samo na zahtevo civilne uprave.

Toda Vrhovni Poveljnik oboroženih sil, t.j. kralj, je bil dejansko mnogo močnejši kot pa je ustava predvidevala. Dejstvo, da so oficirji in podoficirji prisegali zvestobo samo kralju, medtem ko so državni uradniki morali priseči, da bodo spoštovali ustavo in zakone, je ustvarilo poseben odnos med vojsko in vladarjem. Medtem ko je imel uradnik gotovo pravico, da se pozanima, če so naredbe, ki jih je prejel, bile v skladu z zakonom, vojak te pravice ni imel. Vse vojaške naredbe so bile izdane v kraljevem imenu in vojak jih je moral brezpogojno izvršiti. V taki brezpogojni poslušnosti so bili vzgojeni odnosno so se vzgajali jugoslovanski oficirji in podoficirji. Disciplina je nedvomno osnova vsake vojske in je nujno potrebna, toda popolna poslušnost in izvrševanje vsakega ukaza brez razlike ustvarja duh, ki je vladal v pruski in Hitlerjevi vojski.

Vojak (in pri tem mislim tako na oficirje kot na podoficirje) ni imel pravice glasovati in obstojala je težnja, da se ga čim bolj oddvoji od naroda. Vojak dejansko ni bil državljan. V glave oficirjev in podoficirjev so ulivali mišljenje, da so oni nekaj posebnega, nekaj nad življenjem naroda - politike, in da je njihova dolžnost varovati državo ne le pred zunanjim marveč tudi pred notranjim sovražnikom. Pri tem so bili odgovorni samo kralju, ki ni bil odgovoren nikomur. Praksa, da je bil vojni minister oficir, je bila čudna in nelogična, ker je kot oficir dolgoval brezpogojno poslušnost kralju, a kot minister je bil odgovoren skupščini. Za vzdrževanje notranjega miru in reda je obenem obstojala žandarmerija, ki je bila v rokah ministra za notranje zadeve, a so ji spet poveljevali oficirji in podoficirji, katere je vezala prisega kralju.

Kralj se je dobro zavedal, da ima za seboj edini faktor v državi, ki je bil oborožen. To pa mu je tudi dalo zadosten pogum, da je ob prvi primerni priliki pogazil ustavo, ki so jo izglasovali izvoljeni predstavniki naroda.

Dvorska diktatura

Parlamentarno življenje v novoustvarjeni Kraljevini SHS se je razvijalo ob mnogih težavah, ki spremljajo običajno vsak začetek in ki so bile iz številnih kulturnih, verskih in drugih razlogov nedvomno velike. Kralj bi lahko, če bi hotel, pomirljivo vplival, a izgleda, da tega ni hotel. Namesto tega je obdan z dobronamernimi norci, intriganti, oportunisti in oficirji "Bele roke" polagoma rušil demokracijo in parlamentarno življenje. Čim bolj je parlamentarizem izgubljal pri narodu na ugledu (a kralj je bil za to v veliki meri kriv sam), tembolj so se cepile politične stranke in tem močnejši je postajal "drugi ustavni faktor" - kralj. In ko je položaj dozorel, je kralj izvršil puč, pogazil ustavo in upostavljal svojo diktaturo 6. januarja 1929.

Dokler je bil živ kralj Aleksander, mu je vojska in velik del nepoučenega naroda nedvomno sledil, saj so ljudje videli v Aleksandru heroja iz časa borbe za osvoboditev in ujedinjenje. Toda po njegovi smrti je v njegove čevlje stopil knez Pavle, ki je sicer nadaljeval z diktaturo, toda ji je hotel dati nevojaški značaj. S tem pa je kaj kmalu zapravil podporo vojske, ki je ostala zvesta novemu kralju in smatrala delovanje kneza Pavla, enako kot večina naroda, nasprotno narodnim interesom. Čim pa so se začele pojavljati vesti, da se želi knez postaviti na prestol, se je Pavle naenkrat znašel docela sam - brez naroda in brez vojske. 27. marca 1941. je bila dana prilika za obračun med vojsko in diktatorji.

V tem članku se ne mislim pečati z razpravo o 25. in 27. marcu 1941., toda iz prednjega kratkega opisa položaja sledi, da je nemogoče obtoževati vojsko za vse nesreče, ki so zadele Jugoslavijo. Moja želja je, da bi dobili pouk za bodočnost na podlagi preteklih izkušenj, imajoč pri tem seveda v vidu kot samo po sebi razumljivo, da bo prišlo do federativne in v zapadnem smislu demokratske Jugoslavije. Ali bo ta Jugoslavija potem kraljevina ali republika je več ali manj drugotnega pomena. Razpravljati namreč o ulogi vojske v nedemokratski državi ni cilj tega članka in je na splošno tudi nepotrebno.

KLIC TRIGLAVA izhaja vsako prvo in trejo soboto v mesecu. Naročnina znaša 24/- letno odn. 6/- četrletno; odgovarjajoča vsota za dežele izven Anglije. Posebno doplačilo za letalsko pošto. Pišite na: BM/TRIGLAV, London, W.C.1., Gt. Britain. Ako Vam je naročnina zapadla, nikar ne čakajte do ustavitve. PRIPOROČAJTE K.T.!

Vojska v demokratski državi

1. Glavna in najvažnejša vloga vojske je obramba države in njenih interesov pred zunanjimi sovražniki. Vse ostale vloge kot vzdrževanje notranjega reda v slučaju velikih neredov, pomoč pri raznih velikih nesrečah (poplave, požari, potresi itd.) in drugo so docela postranske naloge. Zato mora biti vojska tudi centralistično organizirana in izključno v rokah federalne vlade. Vsaka druga rešitev, kot n.pr. upostavitve treh ali več posebnih Armij, od katerih vsaka bi bila v neki meri podrejena odgovarjajočim vladam federalnih edinic, je nerealna. Posamezni emigranti napačno tolmačijo dejstvo, da obstojajo v Veliki Britaniji razne vojaške edinice, ki na prvi pogled izgledajo, kot da bi bile škotske, irske, velšanske in angleške, kajti pri tej igri predvsem vlogo tradicija, zunanja forma. Enako kot ne obstoja škotska mornarica ali zrakoplovstvo, tako tudi ne obstoja kakšna škotska vojska. Organizacija je centralistična. Tudi v federalnih državah, n.pr. v Združenih državah in Švici, je vojska organizirana na centralistični osnovi, kajti to predstavlja enega izmed pogojev, da se vojska ne meša v politiko - krajeno politiko.

2. Vojska ne sme biti vezana na kralja ali predsednika republike ampak na Ustavo. Formalni akt prisige mora vsebovati zvestobo Ustavi. Na ta način postane vojska čuvar Ustave in mora spoštovati Ustavo, ki so jo izglasovali izvoljeni narodni predstavniki. V Združenih državah zavzema Ustava najvišje mesto. Vrhovni Poveljnik, predsednik Združenih držav, lahko izdaja povelja samo v mejah Ustave in vojak ne sme izvršiti povelja, ki so z njo v nasprotju. V Veliki Britaniji so oborožene sile v celoti podrejene parlamentu, čeprav prisegata vojska in letalstvo zvestobo kraljici. Mornarica te prisige ne polaga, čeprav nosi naslov Mornarica Njenega Veličanstva. V obeh slučajih gre samo za tradicijo, ki jo skušajo ohraniti, ker pač ni nikomur napoti.

3. Vojni minister mora biti politik, član vlade, ki je za svoje delo odgovoren skupščini, ki mora voditi najstrožje nadzorstvo na vojsko. V Veliki Britaniji je navada, da vojak, ki smatra, da postopajo njegovi predpostavljeni na pram njemu nepravilno ali nepravilno, napiše pismo neposredno narodnemu poslancu svoje okraja. Narodni poslanec nato vpliva pri vojnem ministru, da stvar preišče, odn. postavi vojnemu ministru v skupščini neprijetna vprašanja. Pri tem se ne more reči, da so britanski vojaki zato nedisciplinirani. Nasprotno, disciplina je zelo velika, toda odnosi med starešinami in podrejenimi so zelo korektni in predstojniki se zavedajo meje, do katere smejo iti. Vse to psihološko dobro vpliva na vojaka, ki ve, da ni prepuščen na milost in nemilost posameznim sadističnim kaplarjem, podoficirjem in oficirjem. Pretepanje vojakov, ki je bilo pogosti pojav v bivši kraljevski jugoslovanski vojski, je v demokratskih deželah nepoznana stvar.

4. Aktivni oficirji in podoficirji se ne smejo baviti s politiko in ne morejo biti člani političnih strank in organizacij, a morajo imeti pravico glasovanja. To velja tudi za mnoge državne uradnike, sodnike itd. Potrebno je ustvariti tip vojak - državljan, ki je povezan z narodovim življenjem. Ako oddvojimo vojaka od naroda, kot je to bil slučaj v kraljevini Jugoslaviji, potem napravimo iz njega bodisi človeka, ki se smatra za ponižanega (pri čemer izgubi vojska vsako borbena vrednost), bodisi človeka, ki se kaj kmalu prične smatrati za nekaj več kot pa je narod (pri čemer postane nevaren).

5. Številčno mora biti vojska kar se da majhna. Število aktivnih oficirjev in podoficirjev mora biti omejeno in sicer predvsem na najvažnejše specialiste in inštruktorje (višje poveljnike, štabne oficirje itd.) ter na jedro, okrog katerega se bodo v slučaju potrebe ali mobilizacije zbrali mobilizirani državljani. Večjo pozornost pa je treba posvetiti rezervnim oficirjem, podoficirjem in vojakom z event. osnovanjem "krajevnih edinic", katere bodo vodili rezervisti s pomočjo malega števila aktivnih oficirjev in podoficirjev. To bi nudilo dovoljno zagotovilo, da ima država vedno pripravljeno vojsko za slučaj potrebe. Obenem pa je majhna redna vojska tudi majhno breme za državni proračun in se da lažje nadzorovati s skupščino. V sedanji atomski dobi morajo imeti male države majhno, a tehnično visoko pripravljeno in okretno vojsko. Vojak mora biti strokovnjak, ne pa Don Kihot.

6. Organi za vzdrževanje notranje miru in reda (žandarmerija, policija, itd.) ne smejo imeti nobe zveze z vojsko, kot je to bil slučaj v kraljevini Jugoslaviji. Ti organi morajo biti docela podrejeni notranjemu ministru, ki, naravno, odgovarja skupščini, medtem ko mora biti vojska, kot sem že rekel, centralizirana v rokah federalne vlade. Organi za vzdrževanje notranjega miru in reda so lahko delno odgovorni federalni vladi in delno vladam federalnih edinic. To se lahko doseže tako, da del stroškov nosi federalna vlada, del pa vlade federalnih edinic.

Po izkušnjah, ki smo jih imeli s Hrvatsko Seljačko Zaščito, bi bilo nespametno, ako bi imele posamezne federalne edinice svoje posebne organe za vzdrževanje notranjega miru in reda, nad katerimi ne bi imela federalna vlada nobenega nadzorstva in ne bi mogla omejiti niti števila ljudi v teh organih. To pa je seveda problem, ki nima neposredno zvezo s tem člankom. Vsekakor je važno to: vzdrževanje notranjega miru in reda mora biti poverjeno organi, ki ne bo v ničemer povezan z vojsko.

Zaključek: Ako naj neka država ostane demokratska, je potrebno, da nihče, niti skupina niti poedinec, ne postane nikdar višji od Ustave, tj. da dobi priliko da se postavi nad Ustavo in jo pogazi. A največja nevarnost, da se to dogodi, izvira ravno s strani oboroženih organov, posebno še vojske.

KDAJ KDO UKRADE?

Oni dan sem bral v monakovski ISKRI o sovjetski atletki Nini Ponomarevi, ki je bila obtožena kraje petih klobukov v neki londonski veleblagovnici, a vse do 12. oktobra ni prišla pred sodišče. Član kar je nato dosti dobro razpravljajal o razliki med sovjetskim in angleškim sodstvom. Tako po zapadnem pojmovanju ni sramota iti pred sodišče, ker je to neodvisno in bo šele ono raziskalo in nato razsodilo, dočim pride v komunističnih državah pred sodišče le tista oseba, za katero je že gotovo, da je "kriva" (to je "ugotovila" policija) in je nalo ga sodišča, da samo objavi sodbo.

Vse bi bilo lepo, če ne bi člankar uvodoma storil veliko napako, ko je pisal: "Med tem pa nas toliko ne zanima, kako je Nina Ponomareva poskušala ukrasti v veliki trgovinski hiši C & A pet ženskih klobukov..."

Če torej pripada neodvisnemu sodišču, da razišče primer, potem Nina Ponomareva ni kriva, dokler jo sodišče ne spo zna za krivo - pa čeprav prihaja Nina Ponomareva iz Sovjetske Zveze ali pa je celo komunistka. Člankar tako ne bi smel pisati, "kako je.... poskušala ukrasti", ampak bi moral reči nekako takole: "... nas ne zanima, kako je Nina Ponomareva, obtožena kraje petih ženskih klobukov..." čeprav to spremeni smisel stavka.

Ako bi namreč Nina Ponomareva tožila ISKRO pred tem neodvisnim angleškim sodiščem, bi se tako urednik kot člankar znašla v zelo neprijetnem položaju.

Tič.

Mednarodno nogometno tekmo med Jugoslavijo in Anglijo v Wembleyu 28. novembra bo prenašala tudi televizija B.B.C.-ja.

PISMO UREDNIKU

G. urednik! V odgovor na prvo pismo v KT 198:

Nisem pripisoval velepomembnosti ci tiranemu letaku, pač pa sem ga prika = zal kot drugo stran medalje, - ker pač s konkretnimi podatki postavlja v čudno luč ali pred vprašanje tiste rojaliste, ki se ponasajo z Mihailovičevim imenom, a obenem veličajo in podpirajo moralno in materialno osirotelega kralja. V tem letaku ni bilo laži, zato tudi ne razumem, zakaj naj bi se bal sodišča. Enako ga ni pisal "duševno bolan človek", razen če nismo vsi duševno bolani, z izjemo redkih izbrancev. Letak je podpisala grupa ljudi, ki sem jih označil kot nekdanje rojaliste. Pač nisem mogel preprečiti, da letak ne bi bil anonimen; končno sem vendar o letaku poročal, takšnem letaku, kot je bil objavljen. Znano mi je pa bilo, da je izvirjal od ljudi, ki so bili nekoč za kralja in ki niso baš neresni, - sicer verjetno letaka ne bi omenil.

Medtem ko se stringam z analizo srbske emigrantske duše, kot je bila podana v drugem delu pisma V.F., sem mne = nja, da je napak zanašati se samo na kraljevske "Spomine", ker pač teh Spominov "izgubljene duše" ne berejo. Te duše berejo predvsem ultraroyalistični tendenčni tisk, ob katerem je zelo, zelo redko omenjanje "kraljevskih oslarij" (citirano po V.F.) v dveh omenjenih časopisih toliko kot zlivanje vode v Savo. V takih prilikah naj bi pač letaki zamašili vrzel, čeprav je škoda, ako niso podpisani.

Sicer pa ne razumem takega "resnega novinarstva", ki ob navedenem letaku razpravlja o letakih na splošno, ne da bi se z besedo dotaknil vsebine objavljenega. (ps)

Darujte za begunce! Angleško društvo za Združene Narode pobira te dni prispevke, ki bodo pomagali likvidirati begunska taborišča v Evropi. Takih taborišč je okrog 200 v Avstriji, Nemčiji, Italiji in Grčiji in nudijo trenutno zavetišče 70.000 beguncem. Združeni Narodi želijo s svojo akcijo pomagati beguncem do novega življenja in zapreti taborišča ob koncu 1958. leta. Pomagajmo tudi mi po svojih močeh!

IZ OSVOBODILNE VOJNE

"Do vidjenja u slobodi" je naslov petindvajsetih črtic, v katerih Kosta, bivši ravnogorski komandant brigade Gorske Garde, - čigar pravo ime naj po lastni želji ostane v senci - popisuje predvsem borbe Dražinih četnikov z Nemci, komunisti in ljotičevci tekom druge svetovne vojne. Poslednjih nekaj črtic se dogaja že v emigraciji odnosno v Jugoslaviji, ki ji vladajo komunisti. Zadnja črtica je vizija osvoboditve Jugoslavije po - tretji svetovni vojni, v kateri je Amerika zmagovalec.

Knjiga je na dobrih dvesto pedesetih straneh, tiskana v latinici, izšla pred nekako pol leta v Združenih državah.

Na splošno vzeto delo nima velike zgodovinsko-informativne vrednosti, kajti avtor nam niti najmanj ne prikaže - morda tega sploh ni hotel? - kateri deli knjige, zlasti razgovori, so zgodovinska dejstva, kateri pa le proizvod njegove domišljije, dasi ne dvomim v resničnost okvirnih dejanj (zlasti vojaških akcij in podobnega). Kadar gre za razgovore ali razmišljanja manj pomembnih ljudi, čeprav ti niso bili nič manjši junaki od ostalih, ne bi bilo nič narobe. Toda kadar navaja bolj kočljive zadeve (n.pr. razgovor med Freglom in Mišićem, potem okoliščine Armstrongovih poročil britanski komandi-vladi ter črtici "Čičinim tragom" in celo "Kosmajski špijun"), tedaj pa bi želel, da bi bilo jasno rečeno, - tako jasno kot je n.pr. objava nemške naredbe z dnem 28. oktobra 1941, - kaj je zgodovina in kaj je domišljija. Da gre večkrat, mnogokrat za golo domišljijo, v to ne dvomim.

Kjub tem nedostatkom pa smatram knjigo kot zelo dober pripomoček za boljše razumevanje medvojnih srbskih razmer in Srbov samih, ki so sledili uporabi Draže Mihailovića. Njena vrednost je prav iz tega vidika tem večja, ker je bilo veliko teh črtic pisanih med osvobodilno vojno ter nekaj tudi objavljenih v tedanjem ilegalnem tisku odn. na radio postajah.

Knjiga je v celoti odraz srbske duše, srbske borbe za svobodo. Oborožene borbe s potoki srbske krvi, tisoči padlih borcev. V tem oziru je knjiga spomenik srbskemu junaštvu, ki gotovo vlija narodu vero v samega sebe in vzdržuje njegovo moralo tudi v najbolj črnih dneh narodovega razvoja.

Toda knjiga je obenem pretresljivo opozorilo, da je takšno junaštvo previsoka cena, če ni ob oboroženi borbi tudi vzporednega delovanja na drugih nekrvavih odsekih; tak krvni davek je previsok, če so uspehi, doseženi s puško in krvjo, izgubljeni na parketu, ker bodisi da ni bilo posvečeno političnemu delu dovolj skrbni ali pa to politično delo ni teklo vzporedno z oboroženim uporom. Še več: oborožena borba bi morala biti del splošnega osvobodilnega dela, nujno podrejena političnemu vodstvu. Toda krvava bitka je običajno izgubljena v naprej, če borba postane via facti sama sebi cilj, - čeprav še pod tako visokimi in iskrenimi gesli!, ker je pač v našem primeru politična stran, politično vodstvo, popolnoma odpovedalo.

Tako je nujno prišlo do katastrofe, da je bila bitka vsaj na ozemlju Srbije in celo preko nje (podobno v Sloveniji!) z oboroženo borbo dobljena, a je bila politično izgubljena, ker so jo vodili nesposobni ali nepolitični ljudje. Tako ni vsa prelita kri nič pomagala, ker so komunisti kljub vojaškemu porazom predvsem s političnimi naporji in sredstvi dosegli od zaveznikov priznanje, da so legitimna jugoslovanska vlada, vlada, ki je "dovolila" Rdeči armadi vstop v Jugoslavijo in preko nje dosegla zasedbo prestolnice kot najbolj vidnega znaka svoje moči.

Tako se mi postavlja drzno vprašanje, če niso morda v zadnjih 40 letih - z izjemo Pašića - srbski politiki običajno zapravili tisto, kar so izvojevali srbski junaki s puško. Ne bi rekel, samo srbski politiki, toda v pretežni meri prav oni, saj so vendar oni obvladali središče države.

Ivo Fregl

Slovence bo zanimala črtica "Dva majora", v kateri je opisan slovenski major Ivo Fregl, kako se žrtvuje, ko se ob priliki nemške obkolitve izda za Mihailovićevega načelnika štaba. To je storil kljub predhodnemu dogovoru z majorjem Aleksandrom Mišićem, po katerem bi se samo ta predal Nemcem kot "Mihailović", da bi tako rešil Dražo Mihailovića, ki za vso to žrtveno zaroto ni nič vedel. Zakaj torej ta tehnično nepotrebna Freglova žrtev?

Motilo ga je, kar se je dogajalo v Sloveniji tistega aprila 1941. Takole je Kosta opisal Freglov razgovor z Mišičem:

"...Kaj boš rekel ob dejstvu, da je bil že 6. aprila ustanovljen v Ljubljani samostojni Narodni svet, kar praktično pomeni, da se je Slovenija odcepila od Jugoslavije že 6. aprila 1941, torej pred Paveličevo Hrvatsko? Treba je dodati da je to odcepitev sproedel ban Dravske banovine! S tem je bil pozvan slovenski narod na neposlušnost naši vojski. Od armadnega generala Petra Nedeljkovića je /svet/ zahteval, da takoj demobilizira vse Slovence. Istega dne, ko je Kvaternik proglasil takozvano Neodvisno Hrvatsko Državo, je ta žalosni Narodni svet za Slovenijo proglasil svojo "neodvisno" Slovenijo. Zahtevali so še od generalov Pandurovića in Lavadinovića, da se Jugoslovanska vojska podredi temu smešnemu Narodnemu svetu. Natlačen je zahteval kapitulacijo naše vojske!... Predstavniki tega Narodnega sveta so se že 12. aprila sestali z Nemci. Da, dragi moj Boško, v moji Sloveniji prevladujejo, če ne celo carujejo, partijske strasti in ne rodoljublje..."

Zaradi tega se je Fregl odločil, da se bo žrtvoval. Ko ga je kasneje v zaporu Mišič grajal zaradi tega, se je Fregl - kot to opisuje Kosta - takole branil:

Zaradi dolžnosti do svobode, ki so jo Srbi dvignili na raven najvišjega kulta, vstajajo tekom vse srbske zgodovine novi junaki-žrtve, ki narodu kažejo pot. Rezultat tega je "treći ustanak", ki ga niso njegovi izvršitelji pripravljali le nekaj let, ampak je bil stoletja pripravljan in tkan v srbsko dušo. Nekaj takega je želel tudi Fregl vdahnuti v slovensko narodno dušo; upal je, da bodo po njegovih stopinjah, stopinjah upornika in borca za svobodo, krenili tudi Slovenci, ki naj bi prenesli srbska načela svobodnjaštva in državotvornosti na slovenske narodne množice. "Samo nekaj jih bo dovolj, saj je v bistvu narodna duša Slovenije žejna svobode in jo zna ceniti", je zaključil Ivo Fregl.

Gotovo. To je dokazala osvobodilna vojna, ki je dala tisoče junakov - na eni ali drugi strani! - junakov, ki so se s prepričanjem borili za svobodo, čeprav so se med seboj klali in streljali. Slovenski narod je v štiridesetih letih tega stoletja gotovo dokazal, da zna ceniti svobodo, da se hoče boriti zanjo in če treba preliti svojo kri. A dokazal je tudi, da prehitro zaupa in slepo veruje lepim besedam ter sam vkoraka pod - tiranijo. Ako bi bilo na slovenski strani več politične modrosti in seveda tudi - politične vzgoje z izkušnjami, potem bi bil morda tudi razvoj drugačen in bi tudi Ivo Fregl ne bil skoro pozabljen, tako pozabljen, da nam ga mora klicati v spomin - Srb.

(Knjigo je mogoče naročiti pri Mr. S. Bogičević, 63 Cambridge Avenue, NEW MALDEN, Surrey - cena 15/-, ali pa v Ameriki pri "Ravnogorski Večernac", 6001 Walthonding Road, WASHINGTON 16, D.C. - cena \$ 2,50)
I.J.

BM/TRIGLAV

LONDON, W.C.1.

To je naslov, na katerega pišite, ko želite poravnati naročnino ali poslati pismo uredniku. Ko poravnate naročnino, Vas vljudo prosimo, da ne registrirate svojega pisma na pošti, ker nam British Monomark, ki nam daje gornji naslov na razpolago, tako registracijo ponovno zaračuna. Enako Vas prosimo, da pustite Postal Orderje neizpolnjene, ker Klic Triglava nima posebnega bančnega računa. Hvala Vam!

KDO JE IVO VEJVODA?

Kot smo že poročali, je postal Ivo Vejvo da novi jugoslovanski veleposlanik v Londonu. Tednik OBSERVER opisuje Vejvoda kot slikarja in kiparja, ki je študiral arhitekturo v Pragi in občuduje Henry Moore-a 1948. leta je bil član jugoslovanske delegacije pri Združenih Narodov in se je na učil angleščine. Je poročen in njegova žena je prispela v London pred njim, tako da se ne bi potovanje ujemalo z dnem poroda, ki ga je pričakovala. V Londonu se je tako rodil njihov četrti sin. Vsekakor družinski človek ta Vejvoda, ali?

KLIC TRIGLAVA izdaja SLOVENSKA PRAVDA. Njeno mišljenje predstavljajo samo oni pri spevki, ki so podpisani od Izvršnega Odbora. Izhaja vsako prvo in tretjo soboto. Ne pozabite: Ako se ne strinjate z objavljenimi dopisi in članki v Klicu Triglava o VA odnosno jih želite dopolniti - pošljite nam svoje misli nemudoma v objavo!